

Prædiken til Juledag

Luk. 2, 1-14

Den første gang, jeg prædikede en 1. juledag, - det var i 1974 i Ellevang kirke i Vejlbj, havde jeg også valgt ”Velkommen igen, Guds engle små” umiddelbart før prædikenen. Og ikke kun fordi den var og er en af mine yndlingsjulesalmer, ja måske yndlingsalmen over dem alle her i julen. For trods al kærlighed til den, grundlagt allerede i barndomsårene, var og er der også en usikkerhed forbundet med dens ord. Også lidt derfor blev den valgt dengang, og i dag. Jeg kunne være med til det hele, alt det, salmen skildrer, forstod også ordene, og siden hen, ikke mindst i dette mit første præsteår, med to små børn, fattede jeg med hjertet, hvad Grundtvig fik sagt med ordene:

Med venlige øjne himmelblå,
i vugger og i senge,
vi puslinger har i hver en vrå,
som blomster gro i enge;
o, synger for dem, som lærker slå,
som hørt de har ej længe.

Det var ikke i hver en vrå, når der var tale om to, men sådan føltes det jo. Børn og børnebørn er overalt, bogstaveligt - og i hvert fald i sindet. Alle ved også, alle, der har familie, hvad det vil sige, at

Da vågne de mildt i morgengry
Og tælle mere ej timer.

At tiden af lutter glæde bliver sat i stå, alt hænger sammen, og alt er godt. Det er en stemningsmættet salme, men så vender stemningen - i sidste vers:

O, måtte vi kun den glæde se,
før vore øjne lukkes!
Da skal, som en barnemoders ve,
vor smerte sødt bortvugges.
Vor Fader i Himlen! lad det ske,
lad julesorgen slukkes!

Julesorg?

De, der havde redigeret den salmebog, der var gældende indtil 1954, brød sig ikke om udtrykket, julesorg, så det sidste vers var slet ikke med. Og jeg sad og grublede over udtrykket under arbejdet med min første 1. juledags prædiken.

Jeg kendte ganske vist godt historien - om Grundtvig som præst på Christianshavn i 1824, tvivlende på, om han havde noget at komme med som prædikant, og tvivlende på selve betydningen af julens budskab, at Gud blev menneske julenat. Hvad ville det sige - for ham?

Nogle år efter denne min første 1. juledag som præst, sad jeg en sommernat på Båring Højskole på Nordvestfyn med den mand, der havde været denne højskoles idemand og den, der havde skabt dens eksistensgrundlag - med tanken om at bygge den helt tilbage

fra de første besættelsesår. ”Vi må bygge en højskole som en åndelig oprustning mod nazismen”, sagde Kaj Thaning, for ham var det. Han var også en fremtrædende Grundtvig-forsker – med en stor disputats om Grundtvigs opgør med sig selv, ”Menneske først”, hed den, og som for os unge betød, at vi kunne læse og synge Grundtvig på en ny måde – uden patetisk fromhed og bortvendthed fra verden, men som en frigører og en ja-siger til det menneskeliv, der nu engang er vort.

Det brogede liv i sin skønhed og gru er lagt i din hånd; du skal leve det nu; og vid: det er Gud til behag.

Som Johannes Sløk formulerede det i en kantate det samme år som Båring Højskole blev indviet – i 1959. Og det var sådan, Thaning forstod og tolkede Grundtvig. Men den nat – efter nogle gode glas rødvin – spurgte jeg Thaning, ”hvad mener Grundtvig med ordet julesorg?” Og han sagde det, jeg godt vidste i forvejen om Grundtvigs tvivl på både sig selv og kristendommens sandhed, men så føjede han til (og jeg kan se ham for mig endnu med den krumme pibe i mundvigen og lyset i øjnene bag stærke brilleglas): ”Kender du ikke også til julesorg? Tænk dig, Gud blev menneske. Han kom til en ond jord, og den er stadig ond. Flygtningens vilkår er de samme som for Maria og Josef. Magtens ufølsomhed er ikke mildnedes ret meget. Lidelsen og døden er os stadig vis (og kunne vi nævne her i dag, siger jeg så: hjemløse dør af kulde, også i Danmark i 2010). – Julesorgen”, sagde Thaning den nat, ”den er vi sandelig fælles om!” Ja, det er vi. I forhold til den er julefestlighederne episodiske. Den virkelig rosværdige godgørelse her ind under jul, og den er virkelig rosværdig, stopper hos flertallet af os ret hurtigt, når vi skutter os i januar-mør-

ket, og julelysene er slukkede.

Og så er vi tilbage ved Grundtvigs tvivl den julenat, hvor han ikke kunne komme til rette med sin prædiken og næsten på trods skrev, ”Velkommen igen, Guds engle små”. Hvad skal vi med julens glædelige budskab, når julesorgen stadig er vort vilkår?

Vi synger andre dejlige salmer, vidunderlige julesalmer ved denne juledagsgudstjeneste i Århus Domkirke, og vi slutter – som vi plejer – i hvert fald, når det er mig, der har gudstjenesten med at synge, ”Dejlig er jorden”. Nogle af jer vil huske, at jeg for nogle år siden indførte den skik, at vi synger den stående. Og hvorfor nu det? Og har du nu ikke netop stået og sagt, at julesorgen er vilkåret, og at det er en yderst tvivlsom påstand, at jorden er dejlig?

Jo, men vi samles heller ikke for at fejre verdens beskaffenhed. Julens budskab er, at Gud blev menneske. At han fødtes i en stald i usle vilkår – ind i en kold og ond verden. Og – siden hen kunne det ikke glemmes. For med ham, med Kristus, var håbet og troen og kærligheden kommet til verden. Julen er mere end noget andet håbets fest. Eller er troen på, at julesorgen ikke er det sidste, der kan siges om os og vor verden. Kristus lod sig føde og gav fred til mennesker med Guds velbehag.

Fred til at stride vor strid med mod, fred til at vente på enden god.

Håbet har ikke været til at få bugt med siden den første julenat. Og derfor synger vi stående – næsten som en proklamation, ”Dejlig er jorden”, for vi skal gå herfra med håbet i vore hjerter. Det er derfor, vi er kommet.

Nu omtalte jeg før en af de store i sidste århundredes teologi og folkeliv, Kaj Thaning. En af hans samtidige, og en af de andre store, var salmedigteren, K. L. Aastrup,

der sad som sognepræst ude i Husby, nær ved Vesterhavet, nord for Ringkøbing, i øvrigt som nabopræst til Kaj Munk, om end ikke Munks meningsfælle.

Samtidig med, at Thaning undfangede ideen om at bygge en højskole som en åndelig modstand mod nazismen, skrev Aastrup salmer, og tankegangen var den samme – at yde modstand mod tyranni og ondskab – og med julens budskab formulere et håb og en glæde og en kærlighedens mulighed på trods. I 1942 skrev Aastrup nogle prunkløse vers ved juletid, medens tyske hære frøs ihjel ved Stalingrad, og alt var mørkt i verden:

Ja, hele folket må glædes ved, at nu han kommer til jorden ned, som lys for det blændede øje. Den kolde vinter, den lange nat til julehøjtid forvandles brat med pris til Gud i det høje.

At kunne prise Gud, fordi han ville have med denne jord at gøre. At han ville skænke os fred og håb og glæde midt i julesorgen – det er den sande julefest.

Glædelig jul.
Amen.

Kjeld Holm
Århus

Salmer:
99, 118, 114, 125, 129, 121

Redaktion

Sognepræst
Margrethe Dahlerup Koch
Høbrovej 3
6980 Tim
mdk@km.dk

Sognepræst
Søren Jensen
Byløkken 27
8240 Risskov
sjen@km.dk

Søndagslæsning
udkommer hver uge på
www.grundtvig.dk
– hvor man også
kan tilmelde sig
elektronisk nyhedsbrev
om Søndagslæsning

Grundtvigsk Forum
Farvergade 27
1463 København K
Telefon 3373 2800
vartov@vartov.dk